



# Stilhedens maler i støjende New York

Lige nu er 24 værker af danske Vilhelm Hammershøi udstillet i New York. Idéen til at udstille mesterværkerne var nem at få for Statens Museum for Kunst, der står bag udstillingen. At udføre den langt sværere. Vejen hertil har været fyldt med private fundraising-middage og en hemmelig kunsttransport i fugtsikre kasser fordelt på et lige så hemmeligt antal fly

TEKST SOFIE RUD

FOTO MALENE LAURITSEN, MIE HEE CHRISTENSEN



Et af Hammerhøis  
portætter venter  
tålmodigt på sin  
krog i Scandinavia  
House i New York.





På 3. sal i Scandinavia House på Park Avenue hævet over støjen fra New Yorks gader og avenuer hænger lige nu 24 mesterværker af den danske kunstner Vilhelm Hammershøi og spreder stilhed.

Det lyder som en kliché, man kan hive op af penalhuset for at beskrive kontrasten mellem den danske malers mesterværker og den allestedsnærværende larm, der ligger som en kasse løse søm og skruer over hovederne på menneskemængden, som færdes i New York. Men Hammershøis insisterende stilhed er vitterlig mageløs og lindrende, når man træder ind fra storbyens befærdede gader. Man kan næsten dufte København en varm sommerdag, hvor solens stråler sitrer i den stillestående luft.

Da Vilhelm Hammershøi malede de fleste af sine værker i slutningen af 1800-tallet, var kontrasterne næsten lige så store som i dag, fortæller Kasper Monrad, kurator på Statens Museum for Kunst. Han er fløjet til New York i anledningen af åbningen af udstillingen med den største samling af den danske kunstners værker i New York til dato.

På Hammershøis tid var København nemlig også støjende og midt i en rivende udvikling med handel og halløj i byens gader. Og ligesom i dag havde mennesker i de store byer svært ved at finde ro og stilhed. Men Hammershøi malede noget andet, end det man kunne se. Han malede med gråt og brunt. Billeder, der stort set ikke sker noget som helst på, bortset fra det man selv synes. Og her begynder magien, fortæller Kasper Monrad.

"Hammershøi er åben for fortolkning og fordybelse. Han taler til beskueren på mange planer. Der ligger noget bag ved kvinden, der sidder med ryggen til og bag den lukkede dør eller vinduet, som han ikke kan se noget igennem. De, der betragter billedet, må selv lægge noget i det."

De 24 malerier er blot en del af Statens Museum for Kunsts samling af Hammershøi, og Kasper Monrad har udvalgt dem nøje. Billederne skal repræsentere Hammershøis fire genrer: portrættet, landskaberne, de stille rum og byprospekter.

#### Private bidrag finansierer udstillingen

Men først og fremmest skal hele operationen kunne lade sig gøre i praksis. En ting er nemlig at ville vise kunsten i USA – noget andet er at gennemføre idéen. Der skal penge til. Kunst, penge, politik og magt har altid hængt sammen, fortæller Mikkel Bogh, som er direktør for Statens Museum for Kunst. Udstillingen



Malerierne koster fra 9 mio. kr. til over 20 mio. kr. pr. maleri, og transporten af dem foregår topheimmeligt.



De værdifulde værker bliver pakket ind efter alle kunstens regler.

#### Maleren fra Christianshavn

Vilhelm Hammershøi levede fra 1864 til 1916 og malede mange af sine mest kendte billeder i og omkring sin bolig på Christianshavn i København.

Udstillingen "Painting Tranquility – Masterworks by Vilhelm Hammershøi from SMK – the National Gallery of Denmark" kan ses på Scandinavia House på Park Avenue i New York frem til februar 2016.

Udstillingen er arrangeret af American Friends of SMK, AF SMK, og er finansieret gennem amerikanske donationer.

af Hammershøis billeder i New York er finansieret gennem en amerikansk arm af Statens Museum for Kunst med navnet American Friends of SMK, forkortet AF SMK. Gennem et år har museet haft sin fundraiser, Hanne Støvring, placeret i New York, hvor hun indtil videre har rejst de godt 400.000 dollar – ca. 2,5 mio. danske kroner – som udstillingen har kostet i forberedelse, forsikring, transport og formidling og lønninger.

Sponsorerne er overvejende privatpersoner med forkærlighed for Hammershøi eller interesse i dansk og skandinavisk kunst.

"De private donorer er mennesker med familiære forbindelser eller aner i Skandinavien. Mange af dem vælger at betale tilbage til samfundet for den succes, de selv har haft, ved at støtte en statslig institution, der udbreder kunsten," forklarer museumsdirektør Mikkel Bogh om partnerne, der for manges vedkommende har haft en massiv forretningsmæssig succes, som han udtrykker det.

Både Mikkel Bogh og Hanne Støvring har måttet lære, hvordan man samler penge sammen i USA. En øvelse, der adskiller sig fra den danske måde, fordi man i USA skal bede privatpersoner om kontanter frem for at få støtte fra fonde.

"Det er mennesker, der ikke bare sådan kaster om sig med checks," lyder det fra Mikkel Bogh, der derfor har lært sig værtsrollen til den klassiske amerikanske "fundraising dinner", hvor middagen sponsoreres af donorer, hvorefter man inviterer folk fra netværket, som man tænker vil give penge til projektet.

"Nogle af dem er skeptiske. Så indholdet i det, jeg siger, er ubetinget det vigtigste. I det her tilfælde taler jeg om, hvorfor Hammershøis billeder er unikke, og hvad de kan give til amerikanerne – og værdien af den dansk-amerikanske forbindelse. Jeg sælger med min begejstring og viden om emnet. Derudover er det vigtigt, at den virksomhed jeg står for, er professionelt drevet," fortæller Mikkel Bogh, som også har lært noget andet nyt og relativt udansk:

"Herovre skal vi fremhæve, hvad vi er bedst til. Jeg skal sige, at vores produkt og idé faktisk er det bedste, man kan få i den her genre. Det vil amerikanerne gerne høre, og de spørger kritisk til det. Bag-



Hammershøis stille damer gøres rejseklar i kælderen under Statens Museum for Kunst i København.



Direktør for Statens Museum for Kunst, Mikkel Bogh.



Et stykke af København finder sin plads på væggen i Scandinavia House.



Udstillingens kurator, Kasper Monrad, betragter resultatet af et års arbejde.

Hammershøis hustru bliver rettet til en sidste gang, inden hun er klar til de amerikanske blikke.



efter sætter man sig ned og tæller pengene. Det er helt anderledes end derhjemme, men det er sjovt," fortæller museumsdirektøren.

Øvelsen er lykkedes ind til nu. Det har været afgørende for museet at kunne skabe udstillingen i New York uden at bruge penge fra museets danske kasse.

"American Friends of SMK er interessant, fordi vi med amerikanske penge kan præsentere dansk kunst for et publikum, som ikke kender til det. Det er en af vores opgaver som nationalt galleri at skabe interesse ude i verden for de billeder, vi selv er stolte af," siger han.

Også udenlandske museer som franske Louvre og britiske Tate Modern har lignende organisationer uden for deres hjemlande, og da USA er befolket af mange efterkommere fra bl.a. Europa og med en anden tradition for at give filantropisk til forskellige formål, er det et oplagt sted at etablere sig for museer fra Europa.

### Den hemmelige rejse over Atlanten

De amerikanske sponsorpenge er bl.a. blevet brugt til at betale for forsikring og transport af malerierne. Rejsen fra København over Atlanten, som Hammershøi aldrig selv tog, er foregået i fugtsikre fragtkasser. Hele manøveren har været så hemmelig, at fotografen ikke måtte tage billeder af kasserne, fordi

kunstriminelle eller andre svage sjæle ikke skulle kunne genkende kunstværkerne under transporten.

Malerierne er fløjet ud af København og andre lufthavne i Europa og spredt ud over et hemmeligt antal fly, som var der tale om kongefamilien eller F.C. Barcelonas førstehold.

"Det interesserer os ikke, at han er penge værd. Vi er interesserede i at vise Hammershøi i New York, fordi han kan fortælle os noget grundlæggende om at sanse, som kun kunsten kan," slår Mikkel Bogh fast. Ifølge direktøren handler det om opmærksomhed på den synlige verdens lys, tekstur og rum, som man især i storbyerne og det moderne liv, overser.

"Det liv, vi lever, lægger ikke op til, at vi ser de fine detaljer og kontrasten i de rum, han så; lyset

og stoffigheden. Hammershøis malerier skal give beskuerne noget, der er ved at forsvinde ud af et moderne liv. Jeg tror, det kan fange folk i dag, fordi der er klare paralleller til det, mennesker søger efter i dag: Rum, hvile og muligheden for at rendyrke opmærksomheden," mener Mikkel Bogh og tilføjer:

"Udstillingen i New York skal være en perle. Selvom lokalerne her ikke er lige så store og prestigefyldte som de fine museer her i New York, skal den have så stor kvalitet, at gæsterne oplever den som gennemprofessionel og smagfuld. Hammershøi er vores døråbner til de andre udstillinger og kunstaktiviteter, vi gerne vil lave her," siger Mikkel Bogh.

Målet er, at der kommer tusindvis af besøgende i de fire måneder, udstillingen hænger i New York. Efter nytår skal malerierne videre til Toronto og Seattle.

### Hammershøi provokerede

Men indtil videre hænger Hammershøi i New York. Kurator Kasper Monrad sidder af stolthed, mens han viser rundt i udstillingen. Det er lyset og de blottede kvindenakker i de københavnske rum på billederne, der gav Hammershøi betegnelsen "De stille stuers maler".

"Han elskede kvinders nakker," svarer Kasper Monrad på spørgsmålet om, hvorfor Hammershøis kvinder ofte ses med bøjede hoveder og ryggen til, så man kan se deres porcelænsblege nakker.

Monrad har læst alt, hvad der er værd at læse om og af Hammershøi. Bl.a. brevvekslingen med Hammershøis forlovede og senere hustru, Ida Ilsted, som også er hans model på en del af malerierne.

"Jeg kender ham så godt, som man kan. Han var meget fåmælt, og han har aldrig rigtig sagt noget om, hvorfor han malede, som han gjorde, eller hvad han ville opnå med sin kunst," fortæller Kasper Monrad.

Malerens utilbøjelighed til at tale matchede han i sit liv, hvor han fravalgte farver og urolighed fra sine omgivelser. Angiveligt malede han lofter, paneler og karme i sin lejlighed i Strandgade på Christianshavn i København i de samme mørkebrune og grå toner, som han malede med på sine billeder. Hans omgangskreds mente, at han måske havde "dårlige nerver", som det hed på den tid.

Men selvom Hammershøi, der som kunstmaler nærmest har taget patent på at male fyldningsdøre, var fåmælt, provokerede han mange med sine billeder. De kan signalere fremmedgørelse og isolation. I 1888 afviste Charlottenborg-udstillingen et af hans portrætter, der umiddelbart derefter blev optaget på Verdensudstillingen i Paris i 1889.

Kort tid efter Hammershøis død i 1916 blev hans afdæmpede stil fortrængt af modernistiske og farverige stilretninger som fauvisme og kubisme. Og helt frem til 1950'erne var interessen for Hammershøis malerier yderst begrænset. Herefter begyndte bl.a. Statens Museum for Kunst så småt at købe op af Hammershøis værker, og siden har kunstinteresse-rede fra hele verden fået øjnene op for hans stille billeder fra København. I foråret blev billedet "Interiør, Strandgade 30" solgt for over 21 mio. kr. på kunstauctionen Sotheby's i London.

Malerierne, der hænger i New York, er ikke til salg, men for en pris på fem dollar i entré, kan New York'ere og andre gæster se dem frem til februar næste år. ●